วารสารเพลงดนตรี MUSIC JOURNAL

MUSIC วารสารเพลงดนตรี JOURNAL

ISSN 0858-9038
Volume 25 No.2
October 2019

9 770858 925022

วารสารเพลงดนตรี MUSIC JOURNAL
Volume 25 No. 2 October 2019

MUSIC วารสารเพลงดนตรี JOURNAL

Volume 25 No. 2
October 2019

สวัสดีผู้อ่านเพลงดนตรีทุกท่าน

ก่อนอื่นวารสารเพลงดนตรีขอแสดงความยินดีกับบัณฑิตใหม่ จากรั้วมหาวิทยาลัยมหิดลทุกท่าน ที่สำเร็จการศึกษาในปีนี้ ขอให้มีอนาคตที่สดใส และประสบความสำเร็จกับบทบาทหน้าที่ นอกรั้วมหาวิทยาลัย

เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ทางวิทยาลัยได้มีการประกวดนักศึกษาต้นแบบประจำปี ๒๕๖๒ หรือที่รู้จักกันในชื่อ MSMU freshy boy & girl ซึ่งนักศึกษาต้นแบบนั้น นอกจากจะมีความสามารถโดดเด่นทางด้านดนตรีแล้ว ยังมีทัศนคติ ความประพฤติ บุคลิกภาพ และมารยาทที่เหมาะสมอีกด้วย โดยผู้ที่ผ่านการคัดเลือกในปีนี้ เป็นใครบ้าง พลิกไปทำความรู้จักได้จาก Cover Story

สำหรับผู้อ่านที่ติดตามบทความ “เรื่องเล่าเบาสมองสนองปัญญา” เพลงไทยสากลอิงทำนองเพลงต่างชาติ ในฉบับนี้นำเสนอเพลงไทยสากล ๔ เพลง โดยมีเพลง “ช้ำ” “สิ้นรักสิ้นโลก” “คะนึงรัก” และ “ยับ” พร้อมบทวิเคราะห์ถึงที่มาและลีลาของทำนองจากเพลงสากลว่ามาจากเพลงใดบ้าง เป็นบทความที่ให้เกร็ดความรู้และมุมมองที่สนุกสนาน

ด้านดนตรีไทย นำเสนอบทความเกี่ยวกับประวัติของวงปี่พาทย์มอญ คณะโอภาส บรรเลง พร้อมทั้งอธิบายถึงกระบวนการถ่ายทอดความรู้และการปรับตัวทางวัฒนธรรมดนตรีของวงปี่พาทย์คณะนี้ ที่สามารถอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมทางดนตรีของวงปี่พาทย์มอญในจังหวัดราชบุรี ให้คงอยู่จนถึงปัจจุบัน

เมื่อเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับโอกาสให้เป็นเจ้าภาพในการจัดงานประชุมนานาชาติสภาดนตรีโลกครั้งที่ ๔๕ (The 45th International Council for Traditional Music (ICTM) World Conference) ซึ่งถือเป็นครั้งแรกที่ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพ โดยงานประชุมจัดขึ้นที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับความเป็นมาของสภาดนตรีโลก บรรยากาศและหัวข้องานวิชาการที่น่าสนใจภายในงานติดตามได้ในคอลัมน์ Review

นอกจากนี้ ยังมีบทความด้านการร้องเพลง และการเข้าร่วมงานประชุมวิชาการทางดนตรี เชิญพลิกไปติดตามในเล่มค่ะ

ดวงฤทัย โพคะรัตน์ศิริ

เจ้าของ
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล

บรรณาธิการ
ดวงฤทัย โพคะรัตน์ศิริ

หัวหน้ากองบรรณาธิการ
นิธิมา ชัยชิต

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ
สนอง คลังพระศรี
Kyle Fyr

ฝ่ายภาพ
คนึงนิจ ทองใบอ่อน

ฝ่ายศิลป์
จรูญ กะการดี
นรเศรษฐ์ รังหอม

พิสูจน์อักษรและรูปเล่ม
ธัญญวรรณ รัตนภพ

เว็บมาสเตอร์
ภรณ์ทิพย์ สายพานทอง

ฝ่ายสมาชิก
สุพรรษา ม้าห้วย

สำนักงาน
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล
(วารสารเพลงดนตรี)
๒๕/๒๕ ถนนพุทธมณฑลสาย ๔
ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๐๐ ๒๕๒๕-๓๔
ต่อ ๓๑๑๓
โทรสาร ๐ ๒๘๐๐ ๒๕๓๐
musicmujournal@gmail.com

พิมพ์ที่
หยินหยางการพิมพ์
โทรศัพท์ ๐ ๒๔๐๓ ๘๖๓๖
๐ ๒๔๔๓ ๖๗๐๗

จัดจำหน่าย
ร้านค้าวิทยาลัยดุริยางคศิลป์
โทรศัพท์ ๐ ๒๘๐๐ ๒๕๒๕-๓๔
ต่อ ๒๕๐๔, ๒๕๐๕

กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ในการพิจารณาคัดเลือกบทความลงตีพิมพ์โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า สำหรับข้อเขียนที่ได้รับการพิจารณา กองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะปรับปรุงเพื่อความเหมาะสม โดยรักษาหลักการและแนวคิดของผู้เขียนแต่ละท่านไว้ ข้อเขียนและบทความที่ตีพิมพ์ ถือเป็นทัศนะส่วนตัวของผู้เขียน กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย และไม่ขอรับผิดชอบบทความนั้น

สารบัญ
Contents

Dean's Vision

04
ดุริยางคศิลป์กับ
การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
ณรงค์ ปรางค์เจริญ
(Narong Prangcharoen)

Cover Story

08
ดาวเดือนประดับฟ้า
วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยมหิดล
MSMU Freshy
Boy & Girl 2019
นิธิมา ชัยชิต
(Nitima Chaichit)
ขวัญชนก อิศราธิกูล
(Kwanchanok Isarathikul)
ชลาษา ลอออรรถพงศ์
(Chalasa Laoratthaphong)

Music Entertainment
12
"เรื่องเล่าเบาสมองสนองปัญญา"
เพลงไทยสากลอิงทำนอง
เพลงต่างชาติ (ตอนที่ ๗)
กิตติ ศรีเปารยะ
(Kitti Sripaurya)

Thai and Oriental Music
24
ปี่พาทย์มอญ
คณะโอภาส บรรเลง
ธันยาภรณ์ โพธิกาวิน
(Dhanyaporn Phothikawin)

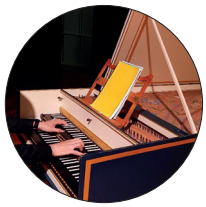

28
'ไม้ตะขาบ'
เสียงจังหวะในดนตรีพิธีกรรม
และเสียงกระทบไล่สัตว์
ในสังคมชาวสวน
พิชชาณัฐ ตู้จินดา
(Pitchanat Toojinda)

Voice Performance
38
Viva Improvisation!
Session 1
Haruna Tsuchiya
(ฮารุนะ ชีชิยะ)

Music Business
42
แนวทางการส่งเสริมบุตรหลาน
เพื่อเข้าศึกษาต่อทางด้านดนตรี
ในระดับอุดมศึกษา
รงรอง หวังปรีดาเลิศกุล
(Ronglong
Wangpreedalertkul)
สลิลทิพย์ ลิขิตวิทยา
(Slintip Likitwittaya)

Review
52
ชื่นชุมนุม งานประชุมวิชาการ
นานาชาติสภาดนตรีโลก
ครั้งที่ ๔๕ พ.ศ. ๒๕๖๒
The 45th International
Council for Traditional
Music (ICTM) World
Conference 2019
จิตร์ กาวี (Jit Gavee)

58
The 2nd International
Conference of Performance
and Creativity: Historical
Keyboard Music
1700-1850
อำไพ บูรณประพฤกษ์
(Ampai Buranaprapuk)

ดุริยางคศิลป์กับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

เรื่อง:
ณรงค์ ปรางค์เจริญ (Narong Prangcharoen)
คณบดีวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ในการประกวดแข่งขันมักจะมองไปที่การค้นหาจุดเด่นในตัวผู้เข้าแข่งขัน วิทยาลัยดุริยางคศิลป์มีโครงการที่จัดขึ้นเพื่อค้นหาจุดเด่น ความเก่งกาจ เชี่ยวชาญ ในด้านดนตรีมาอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากในโลกยุคปัจจุบัน เราคงต้องมองเห็นความท้าทายที่จะเกิดขึ้น การปรับตัวเองสู่สังคมใหญ่ขึ้นในระดับนานาชาติ การสร้างความพร้อมในการแข่งขันระดับสากล ถ้าไม่เริ่มสร้างตั้งแต่ตอนต้น ก็อาจจะทำให้เสียโอกาสและไม่สามารถกลับมาแข่งขันได้อีก โดยในการดำเนินการนี้ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้แบ่งรูปแบบการดำเนินการออกเป็นหลายประเภท เช่น โครงการประกวดเยาวชนดนตรี ที่ได้สร้างความร่วมมือกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในการจัดการประกวดเพื่อค้นหานักดนตรีที่มีความสามารถ ค้นหาช้างเผือกของวงการดนตรีในประเทศไทย เพื่อสนับสนุนต่อยอดให้เป็นการสร้างอุตสาหกรรมทางด้านศิลปะและการแสดงที่สามารถเข้าแข่งขันในระดับนานาชาติได้ ซึ่งการแข่งขันในรูปแบบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยปกติ เพราะเป็นการแข่งขันของนักดนตรีในทุกเครื่องมือโดยไม่มีการแบ่งแยกประเภทเครื่องดนตรี และไม่ได้มุ่งเน้นที่ความเป็นเลิศทางด้านดนตรีเพียงอย่างเดียว แต่ยังมุ่งมั่นสร้างเสริมการแสดงออกภาพลักษณ์บนเวที และสิ่งอื่น ๆ ที่

จะเป็นตัวประกอบสำคัญของการเป็นศิลปินอีกด้วย นอกเหนือจากการเชิญผู้เชี่ยวชาญทางด้านดนตรีมาเป็นกรรมการแล้ว ในโครงการนี้ยังเชิญผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับแวดวงดนตรีและการแสดงเข้าร่วมเป็นกรรมการด้วย เพื่อให้มองเห็นแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างครบถ้วนเช่นกัน การจัดการประกวดเช่นนี้จะทำให้เยาวชนเข้าใจถึงความยากลำบากและสร้างความมุ่งมั่นในการพัฒนาและขับเคลื่อนตนเองไปสู่อนาคตที่ดีขึ้น เพราะการซ้อมดนตรีเพื่อแข่งขันไม่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในวันเดียว ต้องมีการเตรียมตัวอย่างเป็นขั้นตอน ต้องมีการฝึกซ้อมอย่างสม่ำเสมอ ต้องมีความมุ่งมั่นและแรงผลักดัน บวกกับการสนับสนุนของครอบครัว จึงถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วสำหรับคนในอนาคตอันใกล้นี้ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นการสอนโดยการทำจริง ได้ลองมีประสบการณ์เองเพื่อให้บรรลุผลอย่างจริงจัง ทำให้เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสในการทดลองที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ให้บรรลุผล เมื่อได้ลองทำแล้ว เข้าประกวดก็จะเห็นผลลัพธ์ ซึ่งเมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็จะสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจและการปรับตัว ปรับปรุงเพื่อให้เกิดความสำเร็จในอนาคต จึงเรียกได้ว่าเป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน กิจกรรมนี้ได้มีส่วนเชื่อมโยงไปกับกิจกรรมอื่น ๆ ของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ด้วยเช่นกัน อาทิ การเดินทางทำกิจกรรมดนตรีสัญจรไปยังที่ต่าง ๆ ภายในประเทศ เพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ต่าง ๆ เพราะการพัฒนาควรมีการเกื้อกูลกันอย่างเป็นระบบ

การที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ต้องส่งอาจารย์ครบทั้งทีมออกไปเพื่อสอนเด็กในโรงเรียนต่าง ๆ ในหลายพื้นที่ หลายจังหวัด เป็นเพราะต้องการเฟ้นหานักดนตรีที่มีความสามารถแต่ยังไม่มีใครค้นพบ เพื่อมาต่อยอดช่วยพัฒนาให้เกิดความสามารถเพิ่มขึ้น และส่งเสริมให้มีความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ อีกทั้งยังช่วยยกระดับการศึกษาดนตรีในประเทศไทยอย่างทั่วถึง เพราะในอนาคต การสร้างคนที่มีความสามารถทางด้านดนตรีก็เป็นอีกหนึ่งในภารกิจที่จะสร้างประเทศชาติให้มีความมั่นคงได้ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศญี่ปุ่น หรือประเทศเกาหลี ที่การสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อน GDP ของประเทศ ถ้าวิทยาลัยไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญดังกล่าว ไม่มุ่งเน้นที่จะพัฒนาการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้อย่างทั่วถึง เพื่อสร้างให้ประเทศเกิดความเข้มแข็งและพร้อมที่จะก้าวไปอยู่ในระดับนานาชาติ เพื่อแข่งขันกับประเทศมหาอำนาจได้ ก็จะทำให้ประเทศสูญเสียโอกาสทางการแข่งขัน นั่นคือเหตุผลส่วนหนึ่งที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ยังคงต้องเดินหน้าสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชนต่อไป การเดินทางไปในหลายจังหวัดเพื่อไปฝึกสอนทำให้เห็นข้อดีและข้อด้อยของการเรียนการสอนดนตรี เนื่องจากได้ลงพื้นที่จริง จึงทำให้มีความใกล้ชิดกับครูผู้สอนและนักเรียนที่เข้ามารับการอบรม ทำให้เห็นได้ว่า ประเทศชาติขาดการเตรียมตัวเตรียมพร้อม

ด้านการสร้างทักษะทางด้านอารมณ์และสังคม การศึกษาดนตรียังไม่ได้มีการเรียนการสอนแบบจริงจัง ยกเว้นการเรียนการสอนทางด้านวงโยธวาทิต ซึ่งมีประวัติยาวนานและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความจริงแล้ว รัฐบาลและผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรเห็นความสำคัญในเรื่องเหล่านี้และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาจนสามารถเป็นการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ในที่สุด ขณะนี้วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้ร่วมมือกับบริษัท คิง เพาเวอร์ เพื่อพัฒนาในด้านการจัดการประกวดวงโยธวาทิตที่ได้มาตรฐานสากล ได้รับการยอมรับจากนานาชาติ เพื่อเป็นการสร้างพื้นที่ทางเศรษฐกิจให้กับประเทศในอนาคต เพราะเมื่อมีวงต่าง ๆ จากทั่วโลกเดินทางเข้ามาประกวดดนตรีที่ประเทศไทย จะกระตุ้นเศรษฐกิจทั้งด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร และส่วนธุรกิจอื่นในประเทศอีกด้วย หากมองว่านี่คือการลงทุนที่สูง ก็อาจจะเป็นการลงทุนสูงที่มีโอกาสสร้างผลประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้สูงด้วยเช่นกัน

อีกหนึ่งกิจกรรมที่ทางวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้มีโอกาสจัดขึ้น คือ การค้นหานักศึกษาต้นแบบของวิทยาลัย ซึ่งปกติจะไม่ได้มีการจัดการประกวดแบบนี้มาก่อน เพราะในหลาย ๆ ภาคส่วน การประกวดแบบนี้จะเรียกว่าการประกวดดาว-เดือน ซึ่งจะมุ่งเน้นที่รูปลักษณ์และอาจจะมีการหาความสามารถพิเศษส่วนอื่น ๆ เช่น เล่นดนตรี หรือร้องเพลง ในขณะที่การเล่นดนตรีหรือร้องเพลงนั้นเป็นความสามารถพื้นฐานของนักศึกษาที่เข้ามาเรียนที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ จึงทำให้ดูเป็นเรื่องปกติและไม่มีความพิเศษที่จะใช้เพื่อผ่านเข้ารอบหรือชนะการประกวด วิทยาลัยดุริยางคศิลป์จึงได้เปลี่ยนการใช้ชื่อการประกวดดาว-เดือนของวิทยาลัย เป็นการประกวดนักศึกษาต้นแบบ เพราะการประกวดนี้ไม่ได้มุ่งเน้นที่ความสวยหล่อของผู้เข้าประกวด หรือความสามารถทางด้านงานอดิเรกของผู้สมัครเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งเน้นที่จะเฟ้นหานักศึกษาที่จะเป็นตัวอย่าง เป็นต้นแบบให้แก่นักศึกษาคนอื่น ๆ ได้ ไม่ใช่แค่ความสามารถ แต่เป็นการวางตัวในสังคม การใช้ชีวิตประจำวัน และอีกหลายแง่มุม เพื่อให้นักศึกษาที่ชนะการประกวดจะเป็นนักศึกษาที่เป็นต้นแบบโดยแท้จริง ทางวิทยาลัยมุ่งเน้นที่จะค้นหาผู้ที่มีคุณสมบัติ “เป็นคนเก่ง คนดี มีคุณภาพ” เพราะต้องการสร้างสังคมที่มีคุณภาพ เพื่อการพัฒนาในอนาคต เนื่องจากการสื่อสารใน

ยุคใหม่ควรให้เด็กได้มีการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ซึ่งบางครั้งอาจจะทำได้ยาก เมื่อต้องพูดคุยกับอาจารย์ที่ต่างรุ่นกัน จึงทำให้การค้นหานักศึกษาต้นแบบมีความจำเป็น เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของนักศึกษา และสามารถสื่อสารกับนักศึกษาคนอื่น ๆ ได้ และเป็นการให้นักศึกษามีโอกาสได้แสดงความคิดและมีส่วนร่วมในการสร้างองค์กรผ่านการปรึกษาหารือและผ่านผู้แทนที่เป็นสโมสรนักศึกษาและนักศึกษาต้นแบบ ซึ่งการประกวดในคืนนั้น เป็นการประกวดที่ทีมงานทุกคนตั้งใจเป็นอย่างมาก นักศึกษาที่เข้าร่วมประกวดก็มีการเตรียมตัวมาเป็นอย่างดี มีการแสดงความสามารถที่แตกต่างจากความสามารถที่มีอยู่แล้ว เช่น การเล่นดนตรี ต้องทำกิจกรรมอย่างอื่นเพื่อดูว่านักศึกษามีความรู้ทั่วไป มีทักษะในการปรับตัวเข้ากับสังคม มีทักษะด้านการทำงานเป็นหมู่คณะและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างไรบ้าง และสุดท้ายเมื่อได้นักศึกษาต้นแบบมาแล้ว ก็จะส่งเสริมให้นักศึกษาเหล่านั้นทำประโยชน์เพื่อชุมชนดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ต่อไป เพราะในยุคสมัยนี้ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การสร้าง branding เป็นเรื่องสำคัญมาก ๆ สำหรับองค์กรที่มีขนาดใหญ่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมั่นใจว่า การสื่อสารด้านภาพลักษณ์เป็นไปด้วยความเหมาะสม และหวังว่าจะสร้างบุคคลที่มีจิตสาธารณะเพื่อที่จะพัฒนาสังคมต่อไปได้อย่างต่อเนื่อง

อย่างที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงปีที่ผ่านมานี้ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ได้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนมากขึ้น เพราะสถานศึกษาอาจจะไม่ใช่แค่แหล่งรวมความรู้และสร้างองค์ความรู้อีกต่อไป อาจจะต้องปรับตัวเป็นสถาบันที่ช่วยขับเคลื่อนสังคม พัฒนาสังคม และสร้างประโยชน์ทางด้านอื่น ๆ ให้แก่ประเทศชาติด้วยเช่นกัน เมื่อมีโอกาสที่จะสามารถปรับตัวได้ ทางวิทยาลัยควรต้องเร่งพัฒนาและปรับตัว เพื่อให้ก้าวทันกับโอกาสที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ต้องมีการสร้างความเข้าใจให้เห็นความสำคัญร่วมกันในการปรับเปลี่ยน ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่กำลังจะเปลี่ยนไป ต้องมองหาผู้ร่วมมือที่จะประสานการทำงานให้สอดคล้องและพัฒนาต่อเนื่อง เพราะองค์กรเดียวอาจจะไม่สามารถปรับเปลี่ยนทุกอย่างได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาคู่ค้ามาเป็นผู้ร่วมอุดมการณ์ เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อไป

ดาวเดือนประดับฟ้า วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล MSMU Freshy Boy & Girl 2019

เรื่อง:
นิธิมา ชัยชิต [Nitima Chaichit]
ขวัญชนก อิศราธิกูล [Kwanchanok Isarathikul]
ชลาษา ลอออรรถพงศ์ [Chalasa Laoratthaphong]

เปิดตัวครั้งแรกกับโครงการคัดเลือกนักศึกษาต้นแบบ ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๒ โดยความร่วมมือของงานกิจการนักศึกษา งานบริหารกิจกรรมดนตรี งานสื่อสารองค์กรและมวลชนสัมพันธ์ และสโมสรนักศึกษา วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล ในการรับผิดชอบโครงการ

หลักการคัดเลือกนักศึกษาต้นแบบนั้น นักศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม มารยาทในการวางตัว และการแต่งกายที่ถูกต้องตามกฎระเบียบของวิทยาลัย เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนนักศึกษาเคารพในกฎกติกาของทางมหาวิทยาลัย ในเรื่องเครื่องแบบการแต่งกาย เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่นักเรียนนักศึกษาคนอื่น ๆ นำไปปฏิบัติตาม และเพื่อเปิดโอกาสให้น้อง ๆ นักศึกษาใหม่สังกัดวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย เปรียบเสมือนเป็นตัวแทนของวิทยาลัยในการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ที่ดีของวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

โดยกระบวนการเริ่มจากการที่แต่ละสาขาวิชาจากทั้งหมด ๙ สาขา คัดเลือกตัวแทนนักศึกษาเข้าประกวด สาขาวิชาละ ๒ คน

จำแนกเป็น ชาย-หญิง รวม ๑๘ คน ประกอบด้วยนักศึกษาชาย ๙ คน และนักศึกษาหญิง ๙ คน มาประชันกันในรอบตัดสิน เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ ลานวงรี เวลา ๑๓.๐๐-๒๑.๓๐ น. โดยผู้ที่ได้รับคัดเลือกจะปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับสโมสรนักศึกษาในส่วนของด้านประชาสัมพันธ์ เป็นนักศึกษาต้นแบบในการแต่งกายเรียบร้อยถูกต้องตามกฎระเบียบของวิทยาลัย และเป็นตัวแทนในการประกวดระดับสถาบันและระดับประเทศต่อไป

หลังจากที่เราได้ผู้ชนะเลิศ (ดาว-เดือน) และรองชนะเลิศนักศึกษาต้นแบบ (รองดาว-เดือน) ประจำปีการศึกษา ๒๕๖๒ มาแล้ว วารสารเพลงดนตรีจึงรีบคว้าตัว ดาว-เดือน และรองดาว-เดือน ของวิทยาลัยมาสัมภาษณ์ พูดคุย เพื่อจะได้รู้จักถึงพวกเขาเหล่านี้มากขึ้น โดยคู่ดาวและเดือน หรือผู้ชนะเลิศนักศึกษาต้นแบบ คือ นางสาวแพรวา ธนทวีธรรม (อิงแลนด์) และนายธนวัฒน์ จตุจินดา (เควิน) และรองชนะเลิศนักศึกษาต้นแบบ หรือรองดาว-เดือน คือ นางสาวปาณิกา ดีหลาย (แมงปอ) และนายไกร อภิโชติกุล (อาร์ม)

แนะนำตัวเอง

เควิน: ครับ ผมเควิน ธนวัฒน์ จตุจินดา อยู่สาขา music theatre เอก voice ชั้นปีที่ ๑ ครับ

อิงแลนด์: ค่ะ ชื่ออิงแลนด์ แพรวา ธนทวีธรรม อยู่สาขา technology เอกกีตาร์แจ๊ส ชั้นปีที่ ๑ ค่ะ

อาร์ม: ครับ อาร์ม ไกร อภิโชติกุล อยู่สาขาดนตรีสมัยนิยม popular music ชั้นปีที่ ๑ เครื่องเอกกลองครับ

แมงปอ: ค่ะ ชื่อ แมงปอ ปาณิกา ดีหลาย เรียนสาขาดนตรีสมัยนิยม popular music ปี ๑ เอก voice ค่ะ

ทำไมถึงเลือกเรียนคณะ/สาขานี้

เควิน: เพราะว่าผมชอบเล่นดนตรี แล้วก็ชอบร้องเพลงครับ ก็เลยอยากจะมาอยู่ในสถานที่ที่มีคนที่ชอบในสิ่งเดียวกัน และที่เลือกสาขานี้เพราะว่าสาขา music theatre อยู่กันเป็นครอบครัว มีอะไรจะช่วยกัน ไม่ใช่แข่งกัน ไม่ว่าเราทำงานอะไร ไม่ว่าจะเป็นตัวเด่นหรือตัวประกอบ ก็จะมีความสำคัญเท่ากันหมดครับ

อิงแลนด์: ค่ะ สำหรับอิงแลนด์ก็ชอบดนตรีเหมือนกันค่ะ และมีความใฝ่ฝันที่อยากจะเป็น sound engineer แบบ live sound ค่ะ เราคิดว่ามันน่าจะดี ถ้าสมมุติว่าเราได้แก้ปัญหาด้านเสียงให้กับนักดนตรีในเหตุการณ์เฉพาะหน้าค่ะ

อาร์ม: เพราะว่าชอบดนตรี ก็เลยเลือกเรียนที่ดุริยางคศิลป์ แล้วก็ที่เลือกสาขานี้เพราะว่าชอบแนวดนตรีที่หลากหลายครับ ชอบบรรยากาศที่นี่ เลยเลือกมหาวิทยาลัยมหิดล

แมงปอ: ที่เลือกคณะนี้ สาขานี้ ก็เพราะว่าตรงกับตัวเองที่สุดแล้ว ชอบร้องวง (แบนด์) ชอบ entertain คนอื่น แล้วก็เคยไปร่วมกิจกรรมรักน้องค่ะ (รับน้องของมหาวิทยาลัย) ก็สนุกดีค่ะ

กิจกรรมที่เคยเข้าร่วมของวิทยาลัย

เควิน: เคยร้องในวง choir นะครับ แล้วก็มีร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ก่อนเริ่มการแสดงให้วงเบอร์ลินที่หอแสดงสิทธาคารนะครับ แล้วก็มีคอนเสิร์ตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น West Side Story แล้วก็ละครเวทีครับ

เควิน
ธนวัฒน์ จตุจินดา

อิงแลนด์
แพรวา ธนทวีธรรม

อาร์ม
ไกร อภิโชติกุล

แมงปอ
ปาณิกา ดีหลาย

อิงแลนด์: มีร้องในวง choir ค่ะ แล้วก็ล่าสุดเลย คือถือพานวันไหว้ครูค่ะ

อาร์ม: กิจกรรมดาวเดือนนี่แหละครับ

แมงปอ: กิจกรรมดาวเดือนเหมือนกันค่ะ

เหตุผลที่คิดว่าทำให้ได้เลือกเป็นนักเรียนตัวอย่าง/ข้อดี/จุดเด่นของเรา

เควิน: ผมคิดว่าผมมีความมั่นใจ แล้วก็มีความตั้งใจนะครับ ก็เลยทำให้คณะอาจารย์แล้วก็พี่ ๆ ได้เห็นศักยภาพในตัวผมครับ

อิงแลนด์: สำหรับหนูคิดว่า เป็นเพราะว่าเราสามารถแสดงความเป็น MS (วิทยาลัยดุริยางคศิลป์) ออกมาได้มากที่สุดค่ะ มีความเป็นตัวของตัวเอง รวมถึงความมั่นใจด้วยค่ะ

อาร์ม: คิดว่ามาจากความตั้งใจและความพยายามครับ เลยทำให้กรรมการเลือกผมครับ ผมเป็นคนไม่ค่อยกล้าแสดงออก แต่เป็นคนมุ่งมั่นครับ

แมงปอ: จุดเด่นน่าจะเป็นคนกล้าแสดงออกค่ะ ชอบ entertain คนเวลาร้องเพลงอะไร และชอบทำกิจกรรมค่ะ

หลังได้รับรางวัล มีแผนจะทำอะไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อวิทยาลัย

เควิน: คงจะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับน้อง ๆ และเพื่อน ๆ นะครับ โดยการแต่งตัวให้เรียบร้อย แล้วก็ช่วยเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่บอกปัญหาของวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขยะ เรื่องลดโลกร้อน และอื่น ๆ ครับผม

อิงแลนด์: เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเพื่อน ๆ ค่ะ เป็นผู้นำในการทำสิ่งดี ๆ ทั้งการแต่งตัว การพูด การคิด แล้วก็การวางตัวด้วยค่ะ

อาร์ม: เป็นตัวอย่างที่ดีครับ แต่งตัวเรียบร้อย ทางมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมอะไรก็จะช่วยทำครับ

แมงปอ: อาจจะจัดวงดนตรีไปร้องเพลง ไปเล่นดนตรีให้กับน้อง ๆ ผู้ด้อยโอกาสในชนบทค่ะ

มองภาพตัวเองในอีก ๑๐ ปีอย่างไร

เควิน: ผมมองตัวเองในอีก ๑๐ ปีข้างหน้า ก็คงจะมีครอบครัวที่อบอุ่น แล้วก็ประสบความสำเร็จในด้านหน้าที่การงาน และก็ที่สำคัญเลยก็คือ เลี้ยงดูพ่อแม่ครับ

อิงแลนด์: ของหนูก็คงได้เป็น sound engineer แนวหน้าของประเทศ คงมีครอบครัวที่ดี แล้วก็ได้ทำงานที่ตัวเองอยากทำ ได้ทัวร์คอนเสิร์ตไปกับศิลปินระดับโลกค่ะ

อาร์ม: ก็คงเป็นนักดนตรีครับ แล้วก็มีหน้าที่การงานที่มั่นคง ดูแลพ่อแม่ได้

แมงปอ: คงเป็นนักร้อง ที่เป็น

ที่รู้จักของคนทั่วไป (ถาม: คิดว่าจะไปแข่งหรือว่าไปเข้าร่วมอะไรสักอย่างนอกประเทศบ้างไหม) ค่ะ เคยคิดค่ะ ก่อนหน้านี้เคยไปเข้าค่ายร้องพลงแล้วก็ไปร้องที่เวียดนามค่ะ ตอนนั้นก็เลยชอบแล้วอยากจะไป แต่ตอนนี้ยังไม่มีแผนว่าจะไปที่ไหน

ศิลปินท่านใดที่อยากร่วมงานด้วย

อิงแลนด์: ถ้าเป็นวงในประเทศไทย ก็อยากร่วมงานกับ Polycat ค่ะ ถ้าเป็นวงต่างประเทศก็ชื่นชอบ Ed Sheeran และ Marshmello

จัดแบ่งเวลาของตัวเองอย่างไร

เควิน: สำหรับเพื่อน ๆ คณะอื่นก็อาจจะเป็นการติวหนังสืออะไรอย่างนี้ แต่สำหรับคณะของผมเนี่ยก็จะเป็นการซ้อมดนตรีแล้วก็อาจจะมีแบ่งเวลาเพื่อติวหนังสือในบางรายวิชานะครับผม ก็ต้องจัดแบ่งตารางเวลาให้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องงานของคณะแล้วก็เรื่องส่วนตัวครับผม

อิงแลนด์: จะจัดตารางเวลาไว้อย่างละเอียดเลยค่ะ โดยจะแยกเป็นตารางสำหรับซ้อมดนตรี และตารางเวลาชีวิตของตัวเอง เพื่อที่จะไม่นำเรื่องส่วนตัว เรื่องของงาน แล้วก็เรื่องของมหาวิทยาลัยมาปนกันค่ะ

อาร์ม: เรียงคำไม่ถูกครับ (หัวเราะ) มีการจัดสรรเวลา วางตารางเวลาในแต่ละวันเลยว่าวันนี้ต้องทำอะไรบ้าง

แมงปอ: จะจดไว้เลยว่าแต่ละวันต้องทำอะไรบ้าง เวลาไหน แล้วก็จัดสรรเวลา ทำเป็นตารางรายเดือนเลยค่ะ

เทคนิคสอนน้อง ๆ ให้เป็นนักเรียนที่ดีอย่างเรา

เควิน: ก็คงจะเป็นการกระทำให้น้อง ๆ เขาเห็นนะครับ ว่าการกระทำที่ดีของเราเป็นอย่างไร บางอย่างที่ผมทำไม่ดีก็ไม่ต้องเอาเป็นเยี่ยงอย่าง แต่ถ้าสิ่งไหนเป็นที่สิ่งที่ดี ผมว่าน้อง ๆ เขาคงตัดสินเองได้ อย่างเช่น แต่งตัวให้เรียบร้อย ทิ้งขยะให้ลงถังขยะ การพูดจากับผู้ใหญ่ หรือการไหว้ อะไรแบบนี้ครับ

อิงแลนด์: อยากให้น้องเน้นความเป็นตัวเองให้มากที่สุดค่ะ แต่ว่าไม่ออกนอกขอบเขตจนเกินไป คือเป็นตัวเองและเคารพกฎระเบียบในสังคม แล้วก็อยากให้มีความมั่นใจในตัวเองค่ะ

อาร์ม: ก็คงประพฤติตัวให้ดีเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีครับ

แมงปอ: อยากให้น้องกล้าแสดงออก กล้าคิดกล้าทำค่ะ ใช้โอกาสในช่วงปีที่หนึ่งให้คุ้มค่า

ตั้งแต่ได้รับเลือกให้เป็นนักศึกษาตัวอย่าง เคยรู้สึกท้อหรือไม่มั่นใจไหม

เควิน: ช่วงแรก ๆ ก็มีบ้างนะครับ เพราะว่าส่วนตัวผมไม่ได้เป็นคนที่เรียบร้อยหรือมีความมั่นใจในตัวเองขนาดนั้น แต่หลังจากผ่านการเตรียมตัว เช่น การเข้าค่ายดาวเดือน ทำให้ผมกล้าแสดงออกมากขึ้น แล้วก็รู้จุดมุ่งหมายของตัวเองว่าเราทำสิ่งนี้ไปเพื่ออะไร และสิ่งที่เราทำมันสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันของเราในด้านอื่น ๆ ได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นด้านบุคลิกภาพ ด้านการพูดและการเข้าสังคมครับ

อิงแลนด์: ตอนแรกก็ท้อค่ะ แล้วก็เหนื่อยด้วย เพราะช่วงก่อนประกวดจะมีละครเวที*ในความทรงจำ*เข้ามาค่ะ แล้วอิงก็ไปช่วยทำ sound ค่ะ ก็คือเหนื่อยมาก ๆ เคยจะร้องไห้แล้วก็บอกรุ่นพี่ว่าจะขอออก เพราะว่าไม่ไหวแล้ว แต่ว่าเรากลับมาย้อนมองดูอีกทีว่าพวกพี่ ๆ เขาเหนื่อย เขาเสียเวลามา ความจริงเขาไม่ต้องทำเพื่อเราก็ได้ แต่ว่าเขาก็ยังเสียสละเวลาส่วนตัวมา แล้วเพื่อน ๆ ในสาขาเขาก็มองว่าเรามีประสิทธิภาพพอที่จะสามารถมาทำกิจกรรมนี้ได้ เราก็เลยฮึดสู้ ลองดูสักตั้งหนึ่ง ซึ่งเมื่อย้อนกลับไปมองแล้ว ถือว่าผลที่ออกมาก็คุ้มค่ากับการที่ยอมเหนื่อยค่ะ

อาร์ม: ก็รู้สึกตื่นเต้นครับ แล้วก็เครียดไปด้วย แต่พอได้ทำก็เหมือนเปิดโลกใหม่ ได้ทำในสิ่งที่ตัวเองไม่เคยทำ แล้วก็มีเพื่อนคอย support เวลาที่เครียดครับ

แมงปอ: รู้สึกกดดัน และเหนื่อยค่ะ แต่เราก็ได้กำลังใจจากเพื่อนทำให้เรามีแรงสู้ แล้วก็ทำโอกาสที่ได้รับให้ดีที่สุดค่ะ

หวังว่าเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ จะได้รู้จักกับคู่นักศึกษาต้นแบบตัวแทนวิทยาลัยมากขึ้น และถึงแม้น้อง ๆ ทั้งสี่จะมีวันที่รู้สึกท้อ รู้สึกกดดัน และรู้สึกเหนื่อยจากภาระหน้าที่ใหม่ที่ได้รับนอกเหนือจากการเป็นนักศึกษาน้องใหม่ แต่พวกเราทุกคนก็พร้อมจะเป็นกำลังใจให้น้อง ๆ ก้าวผ่านอุปสรรคไปสู่จุดหมายที่ตั้งใจไว้ในอนาคต พร้อมกับขอฝากความหวังให้การประกวดนี้เป็นกำลังใจให้น้อง ๆ นักศึกษาตั้งใจทำในสิ่งที่ดีต่อไปในภายภาคหน้าด้วยค่ะ

‘ไม้ตะขาบ’ เสียงจังหวะในดนตรีพิธีกรรม และเสียงกระทบไล่สัตว์ในสังคมชาวสวน

เรื่องและภาพ:
พิชชาณัฐ ตู้จินดา [Pitchanat Toojinda]
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำวิทยาลัยการดนตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ไม้ตะขาบส่งเสียงกระทบเป็นส่วนหนึ่งในดนตรีประเพณีพิธีกรรมมอญรามัญ ทั้งพิธีไหว้ศาลทำบุญกลางบ้านชุมชนมอญ ต้นฤดูเกษตรกรรม ที่เรียกเป็นภาษามอญ ว่า ‘เล่ะแปะจุ๊’ และพิธีกรรมสำคัญอย่าง ‘รำผีมอญ’ หรือที่ภาษามอญเรียก ‘หยูกะนา’

สมจิตร ช่องคันปอน [ขวามือ] อายุ ๖๑ ปี ทำหน้าที่ ‘โต้ง’ ลำดับที่ ๔ ของตระกูล และสมใจ ช่องคันปอน [ซ้ายมือ] ผู้ช่วยโต้ง สองท่านต่างสืบทอดรายละเอียดความรู้ความเชื่อพิธีรำผีมอญจากบรรพบุรุษ ดูแลวงปี่พาทย์มอญ ‘ธ.หงษ์เจริญ’ ร่วมกับพี่น้องเครือญาติ ประกอบพิธีรำผีมอญแก่ตระกูลมอญในหลายพื้นที่

กล่าวสั้นรวบรัดกระชับเพื่อเข้าใจ ‘ไม้ตะขาบ’ เป็นเครื่องกระทบในวัฒนธรรมไม้ไผ่ ทำหน้าที่เฉกเช่น กรับ เกราะ โกร่ง สำคัญที่เสียงจังหวะหนักจากแรงดีดกระทบไม้ไผ่ ดัง ‘ปัง-ปัง’ ไม่ต่างจากเสียงจังหวะหนักอื่น ๆ ที่ได้จากอาการกระทุ้ง กระแทก กระทั้ง เครื่องเคาะตีไม้ไผ่/ไม้เนื้อแข็ง ไม่ว่าเป็น โส้ทั้งบั้ง [ไม้ไผ่กระทุ้งดิน] แสกเต้นสาก [กระทบสากตำข้าว] และอื่น ๆ อีกมาก ที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กว้างขวางเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างแยกออกไม่ได้ กับ ‘การชุมนุมเล่นเสียงในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ บ่อเกิดวัฒนธรรมดนตรีในอุษาคเนย์’[๑] ที่เอกสารและคำสัมภาษณ์บอกชื่อเครื่องมืออย่างเดียวกันกับ ‘ไม้ตะขาบ’ ตามความรับรู้ต่างพื้นที่ ไม่ว่าเป็น ต๊อกก้า/TOKKA [ชาวอาหม แคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย] กระเพาะหรือกรอเปี๊ยะ [ประเทศกัมพูชา] วาเลโคะ/Wa Let Khote [ประเทศเมียนมาร์] ฮะบั๊บ [มอญประเทศไทย อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ/จังหวัดปทุมธานี/จังหวัดราชบุรี] ไม้กรับ/ไม้กราบ [มอญประเทศไทย จังหวัดสมุทรสาคร] ไม้เหิบ [ภาคเหนือ ประเทศไทย]

โดยเฉพาะเครื่องมือกระทบอย่างนี้ ที่สร้างจากลำไม้ไผ่ต่างขนาด ทั้งเส้นผ่านศูนย์กลางและความยาว ที่เนื้อไม้บริเวณช่วงล่างเหนือโคนลำไม้หนึ่งคืบถูกคว้านออก ให้เว้าทั้งสองข้างประมาณเศษหนึ่งส่วนสามตามทางยาวของลำไม้ ผ่าครึ่งช่วงบนออก ๒ ซีก เหลือโคนไม่แยกออกสำหรับง้างสะบัดตี งับเข้าหากัน ใช้กระทบส่งเสียงเป็นส่วนหนึ่งในดนตรีประเพณีพิธีกรรมมอญรามัญ ทั้งพิธีไหว้ศาลทำบุญกลางบ้านชุมชนมอญต้นฤดูเกษตรกรรม[๒] ที่เรียกเป็นภาษามอญ ว่า ‘เล่ะแปะจุ๊’

[๑] *หากสนใจโปรดอ่านเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่แผ่ขยายออกไป จากบทความเรื่อง ‘การชุมนุมเล่นเสียงในพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ บ่อเกิดวัฒนธรรมดนตรีในอุษาคเนย์’ ทั้งภาคต้นและภาคจบของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สนอง คลังพระศรี ในวารสารเพลงดนตรี ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๒ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ และปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๓ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๑ และบทความเรื่อง ‘อ่านหนังสือ: เพลงขับในพิธีกรรมความตายสู่มิติบันเทิงของชีวิต’ ของผู้เขียนท่านเดียวกัน ในวารสารสุริยวาทิต ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ เดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑*

[๒] *ศาลในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ อาทิ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลพระยานาคราช ศาลเจ้าพ่อปืะหเมิน ศาลในจังหวัดปทุมธานี อาทิ ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ศาลอะโน่กด๊วด ตำบลสามโคก ศาลในจังหวัดราชบุรี อาทิ ศาลเจ้าพ่อเทพ วัดคงคาราม ศาลวัดไทรอารีรักษ์ ศาลในจังหวัดกาญจนบุรี อาทิ วัดพุตะเคียน อำเภอทองผาภูมิ*

ไม้ตะขาบถูกฟันทำลายทิ้งแล้วนำไปกองรวมกับเครื่องเซ่นอื่นๆ บนกระด้ง เพื่อเซ่นตีนโรงตีนศาลบริเวณหัวท้ายนอกอาณาเขตศาลเจ้าพ่อเทพหลังเสร็จพิธี

จัดเดือน ๖ [กลางเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม] ของทุกปี และพิธีกรรมสำคัญอย่าง ‘รำผีมอญ’ หรือที่ภาษามอญเรียก ‘หฺยูกะนา’ ตีกระทบตามจังหวะช้าเร็วพร้อม ๆ กับวงปี่พาทย์มอญ บรรเลงเพลงตามลำดับขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างละเอียดเคร่งครัด ประกอบการรำของ ‘โต้ง’ ผู้ประกอบพิธีรำผีมอญ รวมถึงการรำของคนจากตระกูลเจ้าภาพที่จัดพิธีรำผีมอญอีกด้วย

สมจิตร ช่องคันปอน อายุ ๖๑ ปี ทำหน้าที่ ‘โต้ง’ ลำดับที่ ๔ ของตระกูล สืบทอดรายละเอียดความรู้ความเชื่อพิธีรำผีมอญจากบรรพบุรุษ ดูแลวงปี่พาทย์มอญ ‘ธ.หงษ์เจริญ’ ร่วมกับพี่น้องเครือญาติ ประกอบพิธีรำผีมอญแก่ตระกูลมอญในพื้นที่ตำบลโกรกกรากและอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ตำบลบางกระดี่ กรุงเทพฯ ทั้งเตรียมอุปกรณ์รำ เครื่องเซ่น โรงพิธี เครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะเพลงดนตรีประกอบพิธีรำผีมอญที่เป็นความรู้เฉพาะทางของครอบครัว เล่าความรู้เรื่อง ‘ไม้ตะขาบ’ หรือที่เรียก ‘ไม้กรับ’ หรือ ‘ไม้กราบ’ ว่า

“ประเพณีมอญใช้ไม้กรับเฉพาะในพิธีรำผีมอญ ตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นป้าที่เคยเห็น บางตระกูลใช้ไม้กรับตีประกอบรำอย่างเดียว ไม่มีปี่พาทย์ แล้วก็มีกลองลูกเปิงอีกใบ ตีเข้าจังหวะให้ถูกเพลง อันนี้แล้วแต่ตระกูลเขาว่ากำหนดมาอย่างไร เพิ่มได้ ห้ามลด สมัยก่อนปี่พาทย์น้อย ตระกูลไหนทำมาค้าขึ้น ร่ำรวย ตระกูลที่ไม่เคยมีปี่พาทย์ก็เปลี่ยนมามี คืออยากให้พิธีสนุกสนานขณะรำ บางผีบางตระกูลใช้ปี่พาทย์เครื่องคู่ ฆ้องสองโค้ง ตะโพนมอญก็ต้องใช้สองใบ บางตระกูลใช้กลองเดี่ยวคือใบเดียว ก็ใช้ตะโพนมอญใบเดียวกับวงปี่พาทย์มอญปกติ เขาเรียกผีคู่ผีเดี่ยว หมายถึง ผีต้นตระกูลเขาทำกันมาอย่างนั้น

“โต้งแต่ละที่ทำพิธีรายละเอียดต่างกัน ส่วนมากทั่วไปโต้งจะรำเองทุกเพลงทั้งหมด แต่ถ้าเป็นของที่บ้านนี้ทำ เพลงนี้เป็นของโต้ง โต้งต้องรำ เพลงตระกูลเจ้าภาพ เจ้าภาพต้องรำ เพลงสะใภ้ สะใภ้ต้องรำ เพลงลูกสาวของตระกูลเจ้าภาพ หรือที่เรียก ‘โกนลุ่มตา’ ลูกสาวบ้านนั้นก็ต้องรำ รำเรียงไปเรื่อย ๆ เป็นชุด ๆ จนกว่าจะ

วงปี่พาทย์มอญประกอบรำผีมอญจังหวัดราชบุรี คณะฉลาดศิลป์ พิธี ‘เล่าแปะจุ๊’ ศาลเจ้าพ่อเทพ ชุมชนมอญรามัญบ้านคงคา หมู่ ๓ ตำบลคลองตาคต อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี [ในภาพ นายฉลาด เดือนฉาย เสื้อขาว บรรเลงม้องมอญ]

เสร็จพิธี พิธีรำผีมอญจัด ๒ วัน วันสุกดิบคือวันเตรียมของ ทำของ บ้านเจ้าภาพเป็นคนเตรียมของทั้งหมด แต่โต้งต้องแนะนำกำกับ ให้เขาจดรายการว่าต้องใช้ของเตรียมของอะไรบ้าง ตั้งแต่ปลูกโรงพิธี อุปกรณ์ที่ใช้รำ ทำขนม ย่างปลาช่อน รวมไปถึงไม้กรับนี้ด้วย รุ่งขึ้นถึงทำพิธีรำทั้งวันตั้งแต่เช้าจรดเย็น”

เล่าเสริมให้ฟังว่า เหตุผลที่ตระกูลมอญต้องจัดรำผี เพราะตระกูลนั้นทำผิดข้อห้ามที่ประเพณีกำหนด หรือเรียก ‘ผิดผี’[๓] ต้องจัดรำผีเพื่อล้างผิดให้สะอาด บางตระกูล ปีนั้น ๆ ร่ำรวยทรัพย์สินเงินทอง บางตระกูลให้กำเนิดลูกชายคนโตหัวปี[๔] หรือบางตระกูลเว้นจัดพิธีนานปีก็ต้องจัดขึ้นตามคำทักทำนายหรือตามเหมาะสม โดยเฉพาะไม้กรับที่ใช้ในพิธีรำผีมอญกำหนดให้ใช้งานละ ๒ ตัว นั่งตำแหน่งขวามือของวงปี่พาทย์ สำคัญคือเวลาพักต้องตั้งพิงไม้กรับกับราวไม้ไผ่ ไม่ให้วางนอนลงกับพื้น โต้งต้องคอยระวังไม่ให้ไม้กรับล้ม เพราะถือเป็นลางร้ายแก่เจ้าภาพ นอกจากนี้ ไม้กรับยังถูกกำหนดตามประเพณีพิธีกรรม ว่าต้องฟุ่งทิ้งลงแม่น้ำเท่านั้นหลังเสร็จพิธี รวมถึงวัสดุสร้างโรงพิธีอื่น ๆ ที่หลังรื้อถอนปะรำแล้ว ห้ามส่งต่อให้คนในตระกูลนำกลับไปใช้ทำประโยชน์อื่น

ไม่ต่างจากพิธี ‘เล่าแปะจุ๊’ ศาลเจ้าพ่อเทพ ชุมชนมอญรามัญบ้านคงคา หมู่ ๓ ตำบลคลองตาคต อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่ใช้ไม้ตะขาบตีกระทบพร้อม ๆ กับวงปี่พาทย์มอญ ประกอบพิธีเข้าทรงเจ้าพ่อเจ็ดหัวเมืองมอญในช่วงเช้า และทรงเจ้าพ่อเทพ เจ้าพ่อหลักเมือง เจ้าแม่เบิกไพรในช่วงบ่าย แตกต่างกันที่ไม้ตะขาบถูกฟันทำลายทิ้งแล้วนำไปกองรวมกับเครื่องเซ่นอื่น ๆ บนกระด้ง เพื่อเซ่นตีนโรงตีนศาลบริเวณหัวท้ายนอกอาณาเขตศาลเจ้าพ่อเทพหลังเสร็จพิธี ไม่ฟุ่งทิ้งลงแม่น้ำอย่างไม้กรับที่จังหวัดสมุทรสาคร ทั้ง ๆ ที่ศาลเจ้าพ่อเทพตั้งไม่ไกลจากแม่น้ำแม่กลอง

ข้อมูลอีกด้านจากปากโต้งปี่พาทย์มอญประกอบรำผีมอญจังหวัดราชบุรี คณะฉลาดศิลป์ อย่างนายฉลาด เดือนฉาย อายุ ๖๒ ปี ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า อดีตที่ตนยังเด็ก ๆ พิธี ‘เล่าแปะจุ๊’ ศาลเจ้าพ่อเทพ ใช้วงเครื่องสายมอญบรรเลงประกอบพิธีแทนวงปี่พาทย์มอญอย่างที่เห็นในปัจจุบัน จึงเป็นข้อสังเกตส่วนตัว [ผู้เขียน] ที่ไม่ใช่ข้อสรุปว่า ไม่ว่าเป็นวงดนตรีชนิดใด แต่สำคัญที่เสียงกระทบจากไม้ตะขาบ เพราะวงเครื่องสายมอญที่นายฉลาดกล่าวถึง ก็ใช้ไม้ตะขาบตีกระทบจังหวะเช่นเดียวกัน และหากจะกล่าวจนถึงที่สุด ดั้งเดิมพิธีกรรมอย่างนี้อาจตีเฉพาะไม้ตะขาบโดยไม่มีทำนองเพลงดนตรีก็เป็นได้ เพราะท่ารำคนทรงที่ปรากฏในหลายพื้นที่มักยืนยืดยุบ กระโดดเต้น และกระตุกมือ

---

[๓] *ข้อห้ามที่ประเพณีมอญกำหนด อาทิ ห้ามคนท้องสะใภ้นอกตระกูล หรือเด็กไว้ผมจุกผมเปียนอกตระกูล ขึ้นหรือเข้าบริเวณห้องผีของตระกูล [เสาผีตระกูล หรือที่ภาษามอญเรียก ‘ปาโน่ก’ เสาที่ ๒ ชั้น ๒ ของบ้าน เสาแรกคือเสาพระ] ห้ามนำตุ๊กตารูปคนเข้าบ้าน ห้ามมอบของสีแดง เช่น แหวนพลอยแดง แก่คนนอกตระกูล และอื่น ๆ อีกมาก ถ้าล่วงละเมิดข้อห้ามดังกล่าว เรียก ‘ผิดผี’ ส่งผลให้คนในตระกูลกินอยู่ไม่สบายเนื้อตัวหรือสบายใจ อาจพูดสั้น ๆ ง่าย ๆ ว่า ‘ไม่เจริญ’*

[๔] *เพราะลูกชายคนโตหัวปีต้องรับหน้าที่สืบต่อในการดูแลผีตระกูล*

ท่ารำคนทรงที่ปรากฏในหลายพื้นที่มักยืนยืดยุบ กระโดดเต้น และกระตุกมือตามเสียงจังหวะไม้ตะขาบเป็นสำคัญ

ตามเสียงจังหวะไม้ตะขาบเป็นสำคัญ ทั้งไม้ตะขาบยังถูกจัดเตรียมโดยคนในชุมชนศาลเจ้าพ่อเทพร่วมกับเครื่องประกอบพิธีอื่น ๆ หมายความว่าไม้ตะขาบเป็นเครื่องมือคนละส่วนกับวงปี่พาทย์มอญจากภายนอกที่เข้ามาบรรเลงประกอบพิธี

เสียงกระทบไม้ตะขาบ หรือที่ภาคเหนือของประเทศไทย เรียก 'ไม้เหิบ' ยังเป็นเสียงจังหวะสำคัญในวงป้าดก๊อง หรือวงปี่พาทย์ล้านนา โดยเฉพาะในดนตรีพิธีกรรมฟ้อนผีมดผีเม็งในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง อย่างที่ทศพล บุรวัฒน์ อายุ ๓๑ ปี[๕] ศิลปินพื้นบ้านซอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์ จังหวัดน่าน อธิบายว่า 'เหิบ' ภาษาล้านนาหมายความว่า 'ไล่' หรือเชียร์ พิธีเลี้ยงปางผีจึงนิยมใช้เสียงไม้เหิบตีเร่ง หรือเชียร์ให้ผีเจ้านายที่มีบรรดาศักดิ์ใหญ่โตรีบสวมร่างม้าทรงโดยเร็ว กำหนดใช้งานละ ๒ ตัว ขนาดใหญ่ความยาวจากพื้นจรดศีรษะและขนาดเล็กความยาว ๑ ศอก เพื่อเสียงที่ต่างกัน หลังเสร็จพิธีต้องทำลายโดยแหกทิ้งด้วยเหตุผลทางความเชื่อเช่นกัน นอกจากนี้ เขตอำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ไม้ตะขาบยังเป็นส่วนหนึ่งในพิธีเลี้ยงผีโรงหรือผีบรรพบุรุษของคนที่เรียกตัวเอง ว่า 'ไทยนางรอง' โดยเฉพาะโรงมอญ[๖] ที่ผีนายโรงจะใช้ไม้ตะขาบแทนเป็นอาวุธตีหยอกล้อกับผีอื่น ๆ ขณะเข้าทรง [ไม่ตีประกอบเพลงดนตรี] และจำเป็นต้องวางไม้ตะขาบร่วมกับม้าไม้ช้างไม้บนหิ้งผีของตระกูลอีกด้วย

ความรู้ความเชื่อเกี่ยวกับไม้ตะขาบยังขยายขอบเขตและกระจ่างชัดมากยิ่งขึ้น เมื่อความสำคัญมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับข้อมูลการใช้ไม้ตะขาบจากฝั่งประเทศเมียนมาร์ โดยสรุปคำสัมภาษณ์จากปากครูปี่พาทย์พม่าหญิง อย่าง อูแซนหยิ่น [U San Yin] อายุ ๕๗ ปี[๗] อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี มหาวิทยาลัยศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติเมียนมาร์

---

[๕] อนุเคราะห์คำสัมภาษณ์ โดย ปฏิภาณ ธนาฟู นักศึกษาภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

[๖] หนึ่งในผีโรง ๔ เชื้อสาย ได้แก่ ผีโรงเขมร ผีโรงปะกำ ผีโรงมอญ ผีโรงละคร

[๗] อนุเคราะห์คำสัมภาษณ์และตรวจสอบข้อมูลโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี จันทร์ศรี อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ระหว่างกิจกรรมอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ดนตรีไทยและดนตรีเมียนมาร์ ของวิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ณ มหาวิทยาลัยศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติเมียนมาร์ [National University of Arts and Culture] ณ ประเทศเมียนมาร์

ทศพล บุรวัฒน์ อายุ ๓๑ ปี ศิลปินพื้นบ้านชอล่องน่าน คณะช่อแก้วเจริญศิลป์ จังหวัดน่าน [เอื้อเฟื้อภาพโดย ปฏิภาณ ธนาฟู นักศึกษาภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา]

[National University of Arts and Culture] ที่ว่า ไม้ตะขาบ เรียกชื่อเป็นภาษาเมียนมาร์ว่า วาเลโคะ [Wa Let Khote][๙] หรือเรียกอีกชื่อว่า ถ่อววา [Htaung Wa][๙] นอกจากเป็นเครื่องกระทบที่ใช้ร่วมกันระหว่างชาวเมียนมาร์ ชาวมอญ ชาวยะไข่ ตีกำกับจังหวะอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจนในวงชายวาย [Saing Waing] หรือวงปี่พาทย์พม่า ไม้ตะขาบยังตีกำกับจังหวะในวงดนตรีพื้นบ้านชนบทเพื่องานเฉลิมฉลองและขบวนแห่ต่างเทศกาล ไม่ว่าเป็น วงโอซี [Ozi][๑๐] วงโดแบะ [Dobat][๑๑] วงบองจยี [Bon gyi][๑๒]

โดยเฉพาะวงปี่พาทย์พม่าที่ไม้ตะขาบถือเป็นครูใหญ่ เปรียบได้กับ ‘เสาหลักของร่ม’ เพราะใช้ควบคุมจังหวะบรรเลงเพื่อความพร้อมเพรียงของวงดนตรี[๑๓] [สำคัญมากเมื่อบรรเลงที่โล่งแจ้งหรือท่ามกลางคนหมู่มาก] ควบคู่ไปกับป๊าดวาย [Pat waing][๑๔] หรือเปิงมางพม่า ที่มีบทบาทบรรเลงเป็นผู้นำพาทำนองเพลงดนตรีให้มีจังหวะเร็วขึ้นหรือช้าลง นักดนตรีปี่พาทย์ชาวเมียนมาร์จึงให้ความเคารพไม้ตะขาบโดยไม่ก้าวข้ามหรือวางนอนราบกับพื้น เพราะเชื่อว่าจะส่งผลให้พบอุปสรรค ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้เพลงดนตรี ทั้งช่วงฤดูฝนระหว่างเทศกาลเข้าพรรษาที่วงปี่พาทย์พม่าทั่วประเทศต่างหยุดพักรับงานบรรเลง ไม้ตะขาบยังถูกนำขึ้นไปแขวนบูชาร่วมกับประตูคอกเปิงมางพม่าบนหิ้งครูอีกด้วย

กลับมาที่ประเทศไทย ไม้ตะขาบยังถือเป็นเทคโนโลยีเครื่องมือการเกษตรอย่างหนึ่งในโลกอดีตของสังคมชาวสวนและชาวนา เพราะเสียงตีไม้ตะขาบช่วยใช้ไล่สัตว์ต่างชนิดที่ลอบกินพืชผลในฤดูเก็บเกี่ยวและเมื่อข้าวสุก [ลักษณะใช้งานเช่นเดียวกับที่ประเทศกัมพูชา] โดยเฉพาะสวน

---

[๙] วา แปลว่า ไม้ไผ่ เลโคะ แปลว่า การปรบ [Clapping]

[๙] ถ่อว แปลว่า ตั้งหรือยืน

[๑๐] วงโอซี [Ozi] หรือวงกลองยาว เป็นวงดนตรีสำหรับแห่ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองยาว หรือ ‘โอซี’ [Ozi] ฆ้องวงเล็ก หรือ ‘ปัตตาล่า’ [Patala] ฉิ่ง หรือ ‘ซิ’ [Si] ขลุ่ย หรือ ‘เพาเล’ [Palwei] ปี่ หรือ ‘หเน่’ [Hne] และไม้ตะขาบ หรือ ‘วาเลโคะ’ [Wa Let Khote] พร้อมนางรำหน้าขบวนแห่

[๑๑] วงโดแบะ [Dobat] หรือวงกลองสองหน้า เป็นวงดนตรีสำหรับงานเฉลิมฉลองในเทศกาลต่าง ๆ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ กลองสองหน้า หรือ ‘โดแบะ’ [Dobat] ปี่ หรือ ‘หเน่’ [Hne] ฉาบ ‘ยักวิน’ [Yakwin] และไม้ตะขาบ หรือ ‘วาเลโคะ’ [Wa Let Khote] พร้อมนางรำหน้าขบวนแห่

[๑๒] วงบองจยี [Bon gyi] เป็นวงดนตรีสำหรับเทศกาลปลูกข้าว ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ได้แก่ ปี่ หรือ ‘หเน่’ [Hne] ฉาบ ‘ยักวิน’ [Yakwin] และไม้ตะขาบ หรือ ‘วาเลโคะ’ [Wa Let Khote]

[๑๓] ซีวา [Si Wa] หมายถึง เครื่องกำกับจังหวะในดนตรีเมียนมาร์ ซี มีสองขนาด ขนาดใหญ่ใช้ในวงชายวาย ขนาดเล็กใช้ในวงดนตรีที่มีเสียงเบา เช่น วงซองเกาะ [Saung Kok] และวงปัตตาล่า [Patala] วา มีสองขนาดเช่นกัน ชนิดขนาดใหญ่เรียกว่า วาเลโคะ [Wa Let Khote] ชนิดขนาดเล็กเรียกว่า เพียวตง [Byok tone] เพียว แปลว่า เสียงเคาะ ตง แปลว่า ทำจากไม้ ทั้งนี้ คนตีวาเลโคะในวงชายวายจะทำหน้าที่พิธีกรพูดแนะนำรายละเอียดเพลงและเป็นนักร้องประจำวงด้วย

[๑๔] หรือเรียกอีกชื่อว่า ป๊าดโลง [Pat lone]

อูแซนหยิ่น [U San Yin] [ขวามือ] อายุ ๕๗ ปี อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรี มหาวิทยาลัยศิลปะและวัฒนธรรมแห่งชาติเมียนมาร์ [National University of Arts and Culture] [เอื้อเฟื้อภาพโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธี จันทร์ศรี อาจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา]

ผลไม้ต่างชนิดในหลายพื้นที่เขตภาคกลาง ทั้งเขตฝั่งธนบุรี เขตตลิ่งชัน แขวงบางมด ในกรุงเทพฯ จังหวัดนนทบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรปราการ ไม่ว่าเป็น สวนลิ้นจี่ มะม่วง มะไฟ ส้มชมพู่ หรือทุเรียน นอกจากความรู้เรื่องเล่า การใช้งานที่ยังหลงเหลือบ้างบางพื้นที่ในปัจจุบัน[๑๕] หลักฐานสำคัญคือ ภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถสมัยรัชกาลที่ ๓ วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร หรือวัดทอง ตั้งอยู่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ที่เขียนภาพไม้ตะขาบแขวนบนต้นลิ้นจี่ในเรื่องเล่าสุวรรณสามชาดก[๑๖]

ไพฑูรย์ สรวยโภค อายุ ๕๑ ปี ผู้ก่อตั้ง นำชม และภัณฑารักษ์ ‘พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา’ วัดหนังราชวรวิหาร ตั้งอยู่เขตจอมทอง กรุงเทพฯ เติบโตแวดล้อมท่ามกลางสวนผลไม้และอาชีพชาวสวนฝั่งธนบุรี เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านเครื่องใช้ไม้สอยของสะสมทั้งของชาววัดและชาวบ้านตั้งแต่ตั้งพิพิธภัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๕๐ สรุปบทบาทไม้ตะขาบในสวนลิ้นจี่ที่ตนคุ้นเคยว่า

“กลางคืนค้างคาวลงเยอะ ค้างคาวแม่ไก่เวลากินลิ้นจี่ กินทั้งกระโดง กิ่งที่ยื่นจากต้น เขาเรียกกระโดงกิ่ง หนึ่งคืนกินหมด เพราะ

---

[๑๕] *เช่น สวนลิ้นจี่บริเวณวัดบางขุนเทียนกลาง เขตจอมทอง กรุงเทพฯ ของคุณพรทิพย์ เทียนทรัพย์*

[๑๖] *ภาพดังกล่าวอยู่บริเวณห้องที่ ๒ ด้านขวามือจากประตูพระอุโบสถ โดยหนังสือภาพถ่ายจิตรกรรมฝาผนังวัดสุวรรณาราม ราชวรวิหาร จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เมืองโบราณ อธิบายภาพดังกล่าวว่า ‘ท้าวกบิลยักษ์นำข่าวการตายของสุวรรณสาม ไปแจ้งดาบสดาบสินีบิดามารดาของสุวรรณสามซึ่งตาบอดทั้งคู่ จะเห็นภาพชีวิตที่เป็นไปตามความจริงของผู้อยู่ในป่า เช่น เชือกที่โยงจากเสาบรรณศาลาไปยังต้นไม้สำหรับดึงเกราะ [หรือไม้ตะขาบ] ให้ดัง เพื่อไล่นก กระแต หรือกระรอก ที่จะมาลักกินผลไม้’*

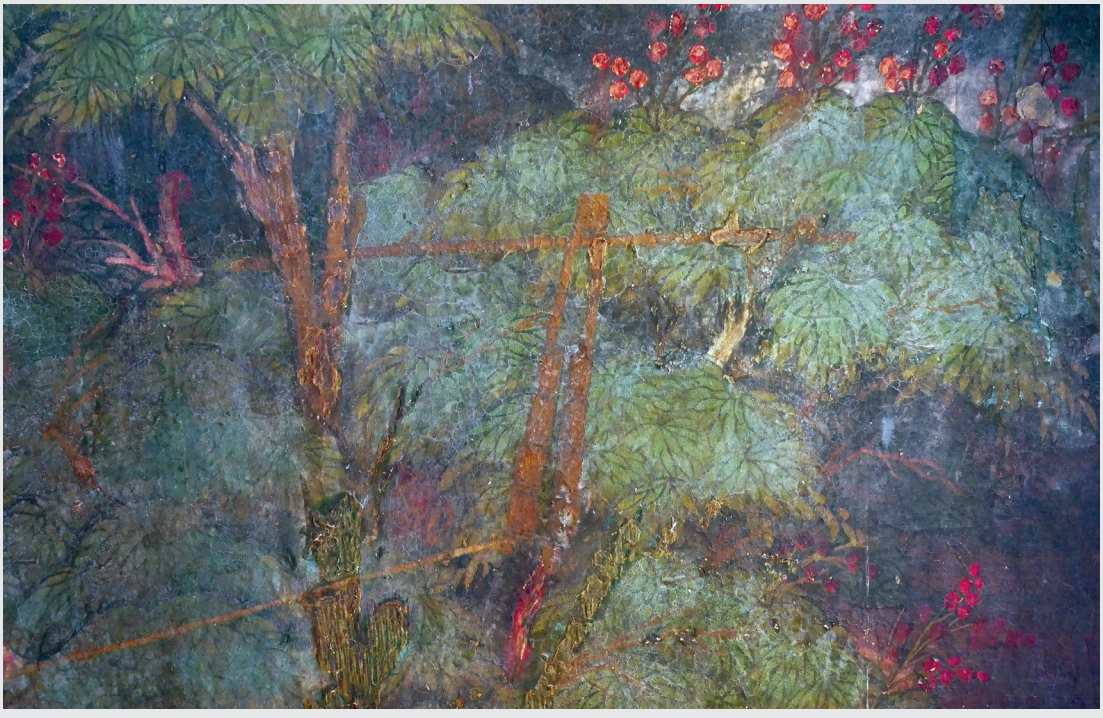
วงปี่พาทย์พม่าที่ไม้ตะขาบถือเป็นครูใหญ่ เปรียบได้กับ ‘เสาหลักของร่ม’ เพราะใช้ควบคุมจังหวะบรรเลงเพื่อความพร้อมเพรียงของวงดนตรี [เอื้อเฟื้อภาพโดย ปฏิภาณ ธนาฟู นักศึกษาภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา]

รุมหลายตัว ทั้งปลิด ทั้งเก็บ ทั้งกิน กลางวันเป็นพวกกระรอก กระแต พวกนี้แอบคลานมาเงียบ ๆ แต่พอเกิดเสียงตีไม้ตะขาบก็หนีหมด เวลาใช้งานห้อยหัวไม้ตะขาบลง เหมือนคีมหนีบถ่าน ไม่ตั้งขึ้นแบบตีปี่พาทย์ ใช้ไม้ไผ่สอดที่ด้ามแล้วคานบนกิ่งไม้ผล ต่อเชือกปลายไม้ตะขาบจากสวนแล้วโยงมาในบ้าน ประมาณ ๓๐-๕๐ เมตร วิธีคือดึงเชือกให้โย้ตามมือแล้วปล่อย ขณะปล่อยให้กระตุกมือแรง ๆ ปลายไม้ตะขาบสองข้างจะอ้าออกแล้วฟาดหากัน สวนหนึ่งขนัดอยู่ที่ ๓-๔ ไร่ ต้องทำไว้ถึง ๑๐ ตัว แขวนทั่ว ๆ แล้วรวบปลายเชือกไว้ที่เดียว เวลากระตุกจะดังก้องไปทั้งสวน กระตุกทุก ๆ ครึ่งชั่วโมง หรือเท่าที่สะดวก

“ดังทั้งวันทั้งคืนต้องหน้าลิ้นจี่เดือนมีนา ลิ้นจี่ออกหัวแดงเรื่อ ๆ เริ่มจะหวาน เรียกหัวกิ้งก่า ค้างคาวกระรอกชอบ เดี๋ยวนี้ติดไฟนีออน ดักตาข่าย หรือใช้ไม้แขวนในปี๊บแล้วกระตุกแทน ความคุ้นเคยของผมคือเป็นของเล่นด้วย กระตุกถี่ ๆ แข่งกันแต่ละสวน รัวปังปังปัง สวนใครเงียบก่อนแสดงว่าแพ้ ไม่ไหวเพราะปวดแขน ไม่เห็นตัวหรอก แต่มันดังจากฟากหนึ่งไปฟากหนึ่ง หมดหน้าลิ้นจี่ก็เก็บเอาเหน็บไว้ใต้ถุนบ้าน บางบ้านประตูรั้วอยู่ไกล เขาแขวนไม้ตะขาบไว้ในบ้าน แล้วกระตุกปลายเชือกจากรั้วเรียกคนในบ้านก็มี คล้ายกริ่งในปัจจุบัน ควรเป็นไม้ไผ่แก่ เพราะไม้สดกระตุกมากมันลั่นแล้วแตก เส้นผ่านศูนย์กลางอยู่ที่ ๓ นิ้วขึ้นไป ยาวเมตรกว่า ๆ เล็กกว่านี้ไม่เกิดเสียง เพราะไม่มีแรงกระพือ ตัวที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์เป็นของที่บ้านผม ใช้งานจริงมาประมาณ ๓๐ กว่าปี”

น่าสังเกตว่า แม้เครื่องมือกระทบเคาะตีไม้ไผ่อื่น ๆ จะถูกแทนที่ด้วยไม้จริงตามหลักลำดับพัฒนาการเครื่องดนตรี ที่ต้องการเสียงที่แกร่งดังกังวานและใช้งานได้นานคงทนกว่า ไม่ว่าเป็น ระนาดไม้ไผ่/ระนาดไม้จริง เกราะไม้ไผ่/เกราะไม้จริงในวงปี่พาทย์พม่า กระดึงไม้ไผ่/กระดึงไม้จริง และตัวอย่างอื่น ๆ อีกมากอย่างกว้างขวาง หากแต่เสียงจังหวะในดนตรีประเพณีพิธีกรรมข้างต้นยังคงสืบรักษาเสียงกระทบไม้ตะขาบเป็นสำคัญ แน่นอนว่า ย่อมต้องมีคำอธิบายนอกเหนือจากการอิงแอบพิธีกรรมความเชื่อหรือมากกว่าเชื่อมโยงกับจิตวิญญาณ และหากถาม

ภาพเขียนจิตรกรรมฝาผนังพระอุโบสถสมัยรัชกาลที่ ๓ วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร หรือวัดทอง ตั้งอยู่เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ที่เขียนภาพไม้ตะขาบแขวนบนต้นลิ้นจี่ ในเรื่องเล่าสุวรรณสามชาดก

ไพฑูรย์ สรวยโภค อายุ ๕๑ ปี ผู้ก่อตั้ง นำชม และภัณฑารักษ์ ‘พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา’ วัดหนังราชวรวิหาร ตั้งอยู่เขตจอมทอง กรุงเทพฯ เติบโตแวดล้อมท่ามกลางสวนผลไม้และอาชีพชาวสวนฝั่งธนบุรี

ไม้ตะขาบสำหรับตีไล่สัตว์ต่างชนิดที่ลอบกินพืชผลในฤดูเก็บเกี่ยวและเมื่อข้าวสุก จัดแสดงใน ‘พิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษา’ วัดหนังราชวรวิหาร ตั้งอยู่เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

ว่า ตามหลักฐานเอกสาร เสียงไม้ตะขาบดังขึ้นตั้งแต่สมัยใด อย่างน้อยก็ต้องอ้างอิงเท่าที่พบจากบันทึกราชทูตฝรั่งเศสในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อย่างมองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์[๑๗] และสมุทรโฆษคำฉันท์ที่ระบุ ‘กองไฟรอบรั้วอาเกียรณ์ พลร้องรอบเวียน แลตีจรขาบขับกลอง’ จรขาบ คือ ตะขาบ หมายถึง ‘ไม้ตะขาบ’ นั่นเอง[๑๘]

อ้างอิง

เจนจิรา เบญจพงศ์. *ดนตรีอุษาคเนย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๕.

มองซิเออร์ เดอ ลาลูแบร์. *จดหมายเหตุ ลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม*. นนทบุรี: โสภณการพิมพ์, ๒๕๕๗.

ยน เคียน แกว ฎูรีวรรณ อี ลีณา เมา เพณา. *เครื่องดนตรีกัมพูชาโบราณ*. นนทบุรี: หจก. หยิน หยาง การพิมพ์, ๒๕๕๓.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. *ร้องรำทำเพลง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๕๑.

สัมภาษณ์

ฉลาด เดือนฉาย. สัมภาษณ์. ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๖๒.

ทศพล บุรวัฒน์. สัมภาษณ์. ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ไพฑูรย์ สรวยโภค. สัมภาษณ์. ๔ มิถุนายน ๒๕๖๒.

สมจิตร ช่องคันปอน. สัมภาษณ์. ๖ มิถุนายน ๒๕๖๒.

สมใจ ช่องคันปอน. สัมภาษณ์. ๖ มิถุนายน ๒๕๖๒.

ศุภนิมิตร ฤาไชยสา. สัมภาษณ์. ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๒.

อนุรักษ์ พึ่งตัว. สัมภาษณ์. ๕ มิถุนายน ๒๕๖๒.

อูแซนหยิ่น [U San Yin]. สัมภาษณ์. ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒.

[๑๗] จากหนังสือจดหมายเหตุ ลาลูแบร์ ราชอาณาจักรสยาม บทที่ ๕ ว่าด้วยรถและยานพาหนะทั่วไปของชาวสยาม ข้อที่ ๑๘ การแข่งเรือ ดังข้อความระบุว่า ‘ข้าพเจ้าไม่แน่ใจว่า การแข่งเรือที่เขาเอื้อเฟื้อจัดให้เราชมนั้น จะนับเนื่องว่าเป็นการละเล่นอย่างหนึ่งด้วยหรือไม่ เพราะในทรรศนะของชาวสยามนั้น การแข่งเรือเป็นกีฬามากกว่าการละเล่น ชาวสยามเลือกเรือยาว ๒ ลำมาเปรียบเทียบส่วนสัดให้เท่ากันทุกอย่างเท่าที่สามารถจะทำได้ แล้วก็แบ่งออกเป็นสองพวกเพื่อพนันขันต่อกัน ครั้นแล้วคณะกรรมการ [committee] ก็ลุกขึ้นยืนทำจังหวะเร่งเร้า ไม่เพียงแต่จะกระทบปลายตะขาบอันทำด้วยไม้ไผ่ปล้องยาวที่ถืออยู่ในมือเท่านั้น ยังส่งเสียงร้องหนุนและโยกไหวไปทั้งเนื้อทั้งตัวอีกด้วย’

[๑๘] คัดข้อความและคำอธิบายจากหนังสือ ‘ร้องรำทำเพลง’ เขียนโดย สุจิตต์ วงษ์เทศ